

14 Temmuz 2011

Ayşe Erzan'dan Bakan Nihat Ergün'e

Sayın Bakan,

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na atanmanızı tebrik eder, bu bakanlığın kurulmasını bir bilim insanı olarak umutla karşıladığımı söylemek isterim.

Bakanlığınızın ilk günlerinde, TÜBİTAK tarafından alınan bir kararla Feza Gürsey Enstitüsü'nün ölüm fermanı anlamına gelen bir biçimde Gebze MAM Kampüsü'ne taşınması ve "Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojileri Araştırma Merkezi"ne bağlanması durumu ile karşılaşmanızın bir talihsizlik olduğunu düşünüyor, bu kararın Bakanlığınız nezdinde acilen gözden geçirilmesini diliyorum.

Feza Gürsey Enstitüsü TÜBİTAK-Boğaziçi Üniversitesi ortaklığı ile hayata geçmiş Türkiye'nin tek temel bilimler enstitüsüdür. Ülkemizin kamu kaynakları ile desteklenen bağımsız bir temel bilimler enstitüsü olmaması düşüncülemez.

Temel bilimler ile teknoloji arasındaki ilişki, iki yönlü ve vazgeçilmez bir ilişkidir, ama teorik çalışmaların sadece teknoloji üretiminin "emrine verilmesi" biçiminde hiçbir zaman başarılı olamamıştır. Transistör dediğimiz alet, teorik katı hal bilimi sayesinde tasarlanarak üretilmiştir; bugünün teknoloji ise tümüyle yarı-iletken elektronik aygıtlar üzerine kuruludur. Bu tür teknolojik devrimler olsun, daha küçük iyileştirmeler olsun, günümüzde ancak teorik atılımlar temelinde gerçekleşmektedirler.

Avrupa'nın üretim ve yaşam kalitesi düzeyini korumak ve yükseltmek için bilim ve teknoloji işbirliğine verdiği büyük önem, 6'ncı ve 7'nci çerçeve programlarına oldukça yoğun bir biçimde yansımış, ancak uygulamaya yapılan vurgu nedeniyle temel araştırmaların Avrupa çapında desteklenmesinde oluşan görece zafiyet kısa zamanda giderilerek European Research Council (Avrupa Araştırma Konseyi) kurulmuş ve 2007 yılından beri büyük ölçekli temel bilimler projelerine kaynak sağlamaya başlamıştır.

Bugün Avrupa'da eski "Doğu Bloku"ndan kalma, Ulusal Bilimler Akademileri'ne bağlı birçok araştırma enstitüsünün kapatılması furçasına bakarak, "böyle enstitüler arpalık haline gelir" türü bir mantık yürütme de, FGE'nin yapısıyla tamamen çelişkilidir. Feza Gürsey Enstitüsü, örnek bir biçimde,

- çok dar (4 kişilik) bir sabit kadro ile
- tüm Türkiye'den teorik fizik ve matematikçilere
- yarızamanlı olarak, ya da bir, iki yarıyıllık sürelerle konuk olarak yararlanabilecekleri
- araştırma ve uluslararası ölçekte etkileşim ortamı sağlayan,
- doktora sonrası araştırmacı (post-doc) kavramını Türkiye'de ilk kez yaşama geçiren

bir kurum olarak tasarlanmış ve görevini yerine getirmiştir. Ekte sunduğum "Sayılarla Feza Gürsey Enstitüsü" çizelgeleri bunun kanıtıdır. Maalesef 2008'den bu yana TÜBİTAK'ın Boğaziçi Üniversitesi ile yapmış olduğu protokolu yenilememesi ve sözleşmesi biten yarı zamanlı ve doktora sonrası tam zamanlı araştırmacıların yerine kimseyi almaması sonucu bugünkü kadrosu dört tam zamanlı bilimsel personele indirgenmiş bulunmaktadır. Bu Enstitü'nün çarpıcı başarısının bir ölçüsü de, buna rağmen, Enstitü içinden ve dışından bilimcilerin sahip çıkması ile FGE'de düzenlenmeye devam eden araştırma etkinlikleridir.

Feza Gürsey Enstitüsü'nün benzerleri, farklı kuruluş ve kaynaklara sahip olmalarına karşın, Cambridge'deki Newton Enstitüsü, çok daha geniş bir coğrafi alana hizmet veriyor olsa da Trieste'deki Abdus Salaam Uluslararası Teorik Fizik Enstitüsü (ICTP), ABD'de Princeton'daki İleri Araştırmalar Enstitüsü (The Institute for Advanced Study) ya da Kore'de KI-AS'tır (Korean Institute for Advanced Study).

Bu Enstitüler, bilime, üniversitelerin ve başka kurumların sağlayamayacağı türden katkılarda bulunurlar. Enstitülerin başındaki direktörlerin bilimsel kişilikleri, ortaya koydukları bilimsel liderlik bunlardan en önemlisidir. Enstitüde yapılan bilimsel seminerlerdeki eleştiri ve görüş alışverişi, bu kişilik sayesinde daha büyük hayatiyet kazanır. Enstitüde yapılan okullar ve çalıştaylar, belli bir bilimsel bütünlük ve araştırma geleneği içinde gerçekleşir. Enstitülerde geçici olarak dahi bulunan araştırmacılar, en çok bu ortamdan yararlanırlar. Hiçbir bilimsel çevrede, bilinen her şey "yazılı" olmaz. Daha yayına dönüşmemiş önemli fikirler, araştırmala-

rın yönelmesi gereken yeni doğrultular konusunda öngörüler, denenmiş ve sonuç alınamamış yaklaşımlar, bu ortamda paylaşılar. Farklı ülkelerden gelen fizikçiler ve matematikçilerle tanışmak, tartışmak, kendini tanıtmak fırsatını bulan genç araştırmacılar da özgüvenlerini böyle geliştirirler.

Bu çalışmalara bir örnek olarak, kurucu direktör Yavuz Nutku'nun liderliğinde Feza Gürsey Enstitüsü'nde gerçekleştirilmiş olan çok yönlü araştırma programının, Hamilton sistemleri, kütle çekim ve Monge-Ampere denklemleri üzerine özgün ürünleri bile, bu Enstitü'nün uluslararası düzeyde bir bilimsel araştırma merkezi olduğunu kanıtlamaya yeterlidir. Bu çalışmalarda çok sayıda yerli ve yabancı bilim insanı yer almış, sırf bu alanda en prestijli dergilerde yirmiye yakın yayın yapılmıştır : A.A. Malykh, M.V. Pavlov, E.V. Ferapontov, O.I. Mokhov, C.A.P. Galvao, Hasan Gümrall, A. Aliev, J. Kalaycı, K. Saygılı, M.B. Sheftel, F. Neyzi, M. Hortaçsu [1].

Enstitü'nün, çok önemli yazokullarına ve araştırma yarıyıllarına ev sahipliği yaptığı, iki yazokullunun tebliğlerinin kitap olarak yurtdışında yayımlanmış olduğundan da anlaşılmalıdır [2, 3]. Bu yazokullarına katılım Türkiye'nin dört bir yanından sorunsuzca gerçekleşebilsin diye öğrencilerin Enstitü içinde barınmaları sağlanmaktaydı.

Türkiye'de bilimsel teknolojik bir atılım yapılması isteniyorsa, Feza Gürsey Enstitüsü'nün kapatılması değil, tam tersine canlandırılması, yeniden uluslararası bir çekim merkezi haline getirilmesi gerekir. Bunun için Enstitü'nün bulunduğu yerde kal-

ması gerektiği, bir endüstriyel üretim bölgesine taşınmasının anlamsızlığı ortadadır. Teorik fizikte ya da matematikte uluslararası isim yapmış, ancak şu anda yurtdışında çalışmakta olan bir bilim insanı Enstitü müdürlüğüne davet edilerek, hem ülkesine dönmesi hem de bu girişime ivme kazandırılması gözden uzak tutulmaması gereken bir imkandır.

Türkiye, çok övündüğü ekonomik başarısı ile, sadece bir değil, birden çok konuda, Kimya, Sistem Biyolojisi, Genetik, Jeofizik gibi alanlarda Feza Gürsey Enstitüsü gibi kurumlara sahip olmaya layıktır. Bunlar İstanbul ve Ankara dışında da kurulabilirler, hatta kurulmalıydılar.

Size çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Saygılarımla,

Ayşe Erzan, Prof. Dr.

Türkiye Bilimler Akademisi üyesi

UNESCO-L'Oreal "Bilim için Kadın" Avrupa 2003 ödülü

Rammal Madalyası 2010.

Notlar:

1. M Hortaçsu, "Prof. Yavuz Nutku'nun yaşamı ve bilime katkıları," Günce, sayı 42, TÜBA yayınları, Ankara, 2011, sayfa 40.
2. L. Mason (University of Oxford) ve Y. Nutku (Feza Gürsey Institute), eds., *Geometry and Integrability*, London Mathematical Society Lecture Note Series, No. 295, (Cambridge University Press, 2004.
3. Y Nutku, C Saçhoğlu, T Turgut, eds., *Conformal Field Theory: New Non-Perturbative Methods in String and Field Theory*, Perseus, 2004. ♥

19 Temmuz 2011

Aydın Aytuna'dan Bakan Nihat Ergün'e

Sayın Bakanım,

Çok iyi bildiğiniz üzere ülkemizin tüketim toplumundan üretim toplumuna geçiş sürecinde karşılaştığımız önemli sorunlardan biri de temel bilimlerdeki araştırma ve onun tetiklediği "yaratıcılığın" yeterince gelişmemiş olmasıdır. Eğitimli bir gözün hemen fark edeceği bu olguya karşın ülkemizdeki tek temel bilimler enstitüsünün (Feza Gürsey Enstitüsü) şeklen olmasa da bilimsel açıdan kapatılacağı kararını gazetelerden öğrendik.

Sayın Bakan, temel bilimlerdeki araştırmaların kendine özgü bir iç dinamiği vardır ve dışarıdan yapılacak müdahalelerin bilim adına olumsuz sonuçlar doğurması kaçınılmazdır.

Bu talihsiz kararın tekrar gözden geçirilmesi ve Türkiye'nin çeşitli yerlerinde yeni yeni temel bilimler enstitülerinin açılmasına yönelik girişimlerde bulunacağınızı ümit eder saygılarımla sunarım. ♥